

het kind magazine

nr. 2 – mei 2015

mens je
mens,
maatschappij
& onderwijs
de wereld

op weg naar nieuwe horizo

Binnen de Achterhoekse Scholengroep GelderVeste is een aantal scholen bezig een kanteling te maken naar een onderwijsvorm waarbij de relatie tussen leerkracht en kind centraler staat en waarbij het onderwijs dichtert tegen de echte wereld schurkt. Twee scholen lopen in dat proces voorop, waaronder Ginny Schoppers' basisschool De Zonneboom in Doetinchem. 'Je moet er tegen kunnen dat je mens-zijn veel meer bloot komt te liggen. Je kunt je niet meer verstoppen – in je lokaal, achter het masker van de docent.'
Geert Bors legde Ginny's verhaal vast.

“

Ja, goed gezien: bovenop mijn kast staat *Nils Holgerssons wonderbare reis*. Het is mijn eigen exemplaar dat ik als kind verslonden heb. Ik heb het verhaal gebruikt tijdens de fusiegesprekken en bij de introductie van ons nieuwe onderwijsconcept. Zo'n tijd is enorm spannend, voor leerkrachten, kinderen en ouders. En dan helpt het om een woelig en soms onoverzichtelijk proces waarin je middenin zit, te kunnen vatten in een metafoor, in een beeld.

Je kent het verhaal wel: Nils wordt door een kabouter betoverd tot hij zo klein is als een duim. En dan springt hij op een jonge tamme gans, die, als hij een vlucht wilde ganzen ziet overvliegen, de instinctieve drang op voelt borrelen om ook te gaan trekken. Die reis, de wijde wereld in, voorbij de bergen waarvan je niet weet wat er achter ligt – dat is een avontuur. Je weet niet wat je gaat beleven, maar je zult nieuwe, bijzondere dingen tegenkomen. Het boek staat er nog steeds, als bestending van onze missie – ook als de vermoeidheid even toeslaat, omdat je constant op je toppen werkt: we gaan door!

Ik vereenzelvig me met Nils en zijn verhaal. Mijn leven is ook niet honkvast verlopen. Als kind ben ik twee keer verhuisd en zag dus steeds nieuwe scholen. Ook in mijn volwassen leven wilde ik graag veel zien. Voormalig Wittering-directeur Ton van Rijn die ons begeleidt, heeft me gezegd: 'Je hebt tien jaar nodig, want dan ga je de resultaten plukken. Dan is alles op z'n plek gevallen.' Goed, dat wacht ik graag af.

Waar we zijn? Je bent hier in de wijk Oosseld, in het Achterhoekse Doetinchem. Dwars door deze wijk loopt de Dennenweg, die van oudsher een nadrukkelijke sociaal-economische grens tussen de twee wijkdelen markeerde. Tien jaar geleden is Oosseld op de schop gegaan en vier jaar geleden is dit multifunctionele gebouw geopend, aan die Dennenweg, als verbindingspunt.

Beide kanten van de wijk hadden hun eigen school – een christelijke en een katholieke. Het doel van de gemeente was: één nieuw

gebouw, één school. Maar toen dit gebouw in gebruik genomen werd, waren de twee schoolbesturen er nog niet aan toe om samen te gaan. En dus zaten er twee in een pand dat daarop niet berekend was. Op de gang kon het gebeuren dat een leerkracht een kind ergens op aansprak en dat kind reageerde met: 'Ik luister niet, want jij bent geen juf van mijn school!'

Drie jaar geleden – in 2012 – ben ik aangesteld om met de twee teams toe te werken naar een fusie. Beide directies zijn toen weggegaan, zodat niet de ene of de andere school zou kunnen worden voorgetrokken. Binnen onze Scholengroep GelderVeste was ik al tien jaar werkzaam als leerkracht en coördinator onderwijs. Ik wilde wel wat anders. De voorzitter van het college van bestuur, Franke Remerie, liet me op meerdere scholen kijken en polste me voor deze klus. 'Voor een fusie wil je toch een ervaren iemand?', stelde ik. Hij antwoordde dat hij vertrouwen had in mij en in mijn pedagogische en onderwijskundige visies.

'Geen patchwork of lappendeken, maar de identiteit van de nieuwe school als uitgangspunt'

Ik hield me inderdaad allang bezig met het waarom van onderwijs en onderwijsvernieuwing had mijn interesse. Als je twee scholen in elkaar gaat schuiven en je behoudt heel expliciet onderdelen van beide, loop je het

nten

GelderVeste in beweging

De Scholengroep GelderVeste is een verbond van 19 scholen in de Achterhoek. Als gedeelde ontwikkeling vraagt het college van bestuur dat iedere school voorbij het klassikale leermodel gaat kijken en een stevig educatief partnerschap aangaat met ouders. Het gaat er daarbij om te gaan werken vanuit de leerlijnen en niet de lesmethodes leidend te laten zijn. Net als de school van Anja Otten in het buurtschap Wolfersveen – Scsschl 3.0 – heeft de Doetinchemse basisschool De Zonneboom het roer anderhalf jaar geleden omgegooid en is gaan werken via het model dat de Wittering.nl samen met KPC tien jaar geleden neergezet heeft. Inmiddels zijn nog vijf andere scholen van GelderVeste op deze manier gekanteld. De organisatie laat de scholen zelf bepalen hoe ze in beweging willen komen.

> gelderveste.nl > scsschl30.nl

risico een *patchwork*-school te maken, een lappendeken van culturen en inzichten. Dat leek me niet ideaal. Het was goed om de identiteit van de nieuwe school als startpunt van ons denken te kiezen.

De teams bestonden samen uit zo'n achttien tot twintig leerkrachten. In mijn eerste jaar waren die al wat meer in elkaar geschoven, maar nog altijd als twee aparte scholen. Bij de een was ik directeur, bij de andere onderwijskundig schoolleider. In de eetruimte stond een lange tafel, waar aan de ene kant het ene team en aan de andere kant het andere altijd zat. Ik herinner me stroeve momenten, bijvoorbeeld een verjaardag waarbij ik mocht aanschuiven bij het ene team, maar de rest niet, want daar was geen taartje voor.

We zijn al snel op een tweedaagse gegaan, waarbij we samen een kunstwerk gemaakt hebben en samen kookten. Het opmerkelijke was: de eenheid was eigenlijk al in de eerste twintig minuten gesmeed. Er was een opdracht waarin iedereen door elkaar mocht bewegen en elkaar bevroeg over zaken als je favoriete vakantieoord. 'Hier kunnen we nog wel een uur mee door gaan,' riep iemand, 'Want er zitten zulke leuke collega's op de andere school.' Intussen ontdekten de kinderen onderling hetzelfde.

In kleine stapjes bewogen we naar elkaar toe. Van een nieuw schoolconcept was op dat moment nog geen sprake.

Ontwikkelingsgericht onderwijs had al lange tijd mijn interesse. Ik denk graag vanuit de kracht van leerlingen, vanuit de relatie tussen leerkracht en kind, vanuit leeromgevingen waarin kinderen graag leren. Ik ben mijn collega's gaan bevragen naar hun droomschool, naar dingen waar ze trots op waren, naar dingen die ze wilden veranderen. Wat onder andere bleek was dat veel leerkrachten zich in een spagaat voelden zitten. Ze hadden er moeite mee hun groepen bij elkaar te houden. Jarenlang hadden ze in een nogal eenzijdig opbrengstgericht denkkader gewerkt, met een sterke nadruk op taal en rekenen, waardoor creativiteit nauwelijks meer aan bod kwam en aardrijkskunde en geschiedenis vaak overgeslagen werden om nog wat te kunnen rekenen. Verder was de instructie zo dat eigenlijk alleen de gemiddelde leerling werd bediend en daarmee ontstonden er best wat gedragsproblemen in klassen.

'Het werd duidelijk dat, als we dit echt wilden, we ons schoolmodel niet geleidelijk konden ombouwen, maar dat we moesten kantelen.'

Eén van de andere schoolleiders in onze scholengroep, Anja Otten, was in dezelfde periode begonnen om van vijf Achterhoekse dorpsschooltjes één nieuwe school te maken. Ook zij is inhoudelijk goed ingevoerd in pedagogische en onderwijskundige concepten en ze bruijst van de energie om nieuwe dingen neer te zetten. Van onze collegevoorzitter

Franke Remerie kregen we alle ruimte om op onderzoek uit te gaan. En zo stapte ik, met Anja, in november van dat fusiejaar de Rosmalense vernieuwingschool Wittering.nl binnen, waar Ton van Rijn destijds nog directeur was.

En ja, dat wás het! Het idee van werken in units zonder dichte deuren – van meerdere leerkrachten die gelijktijdig en elkaar aanvullen aan het werk waren in zo'n complete middenbouwgroep. En dan die kernconcepten – zo zorgvuldig opgebouwd door de KPC groep, met voor iedere vijf weken een nieuw concept met daarin uitgewerkte inzichten en doelen, maar zonder vastgestelde weg hoe er te komen. Dat paste. Het leek op het lesgeven in thema's zoals ik dat zelf gedaan had, maar dan steviger gefundeerd en schoolbreed. De herinnering kwam terug hoe je klas zo'n thema helemaal omarmde en haast ging ademen.

In het voorjaar ben ik dat met het team gaan uitproberen. Gewoon twee weken, proeven aan een thema. We deden het voorzichtig: 's ochtends werkten de leerkrachten klassikaal, 's middags in thema's. Al heel snel zeiden ze: 'Dit werkt niet, want ik moet twee verschillende leerkrachten zijn.' 's Morgens ben ik niet wie ik 's middags mag zijn.' Het werd duidelijk dat, als we dit echt wilden, we ons schoolmodel niet geleidelijk konden ombouwen, maar dat we echt moesten *kantelen*.

Het werd zichtbaar hoeveel ook de leerlingen ervan genoten. Ze kwamen met heel andere verhalen thuis, vertelden ouders. Want misschien was dat nog wel het moeilijkste: helder maken aan de ouders wat er ging gebeuren. We hielden ze wel op de hoogte van het proces, maar schriftelijke taal volstaat niet altijd. Het hielp dat we een kritische klankbordgroep van ouders hadden, die meedacht in iedere stap en ons – net als de MR – groen

licht gaf. In juni hebben we ons plan voor het nieuwe schoolconcept gepresenteerd. Dat Ton van Rijn ons zou gaan begeleiden, gaf ouders een goed gevoel. We doken blijkbaar niet zomaar het diepe in. Ik had me voorbereid op best wat opschudding. Die kwam er deels, maar niet zo heftig als ik verwacht had.

Collegevoorzitter Franke had me al gezegd: ‘In een fusie raak je mensen kwijt’. Gemiddeld blijkt dat zo’n tien procent van je mensen te zijn. En dat was iets dat ik te accepteren had. Het bleken er minder dan die tien procent en ik merkte ook dat het niet werkt om mensen koste wat het kost erbij te willen houden. Dat geldt voor ouders en voor een paar teamleden, voor wie er wel elders in onze scholengroep plaats was. Er waren ook keren dat ik dat makkelijker kon laten gebeuren: ouders die kwamen eisen dat hun kind niet bij die- die kinderen in de klas kwam. Dat soort gelabel en uitsluiten druist helemaal tegen mijn gevoel van rechtvaardigheid in.

‘Je moet er tegen kunnen dat je mens-zijn veel meer bloot komt te liggen. Je kunt je niet meer verstoppen – in je lokaal, achter het masker van de docent.’

Ook aan Anja had ik veel steun. We leerden elkaar intensief kennen. En hoewel ik met een bestaand team verder ging en zij de sollicitatieronden begon om een compleet nieuwe club te smeden, gingen we precies door dezelfde schakeringen en ontwikkelin-

gen heen. Soms ik iets eerder en dan weer zij. Dat is goed om te voelen. Zeker ook omdat de vermoeidheid soms toeslaat.

Mijn team werkt keihard en er gebeurt veel bij hen. Je moet tegen verandering kunnen. En dat in dit nieuwe systeem je mens-zijn veel meer bloot komt te liggen. Je kunt je niet meer verstoppen – in je lokaal, achter het masker van de docent. Je wordt door je leerlingen en hun ouders aangesproken op je persoonlijkheid, op je waarden, op je handelen. En als je je kinderen de verantwoordelijkheid wilt geven die ze kunnen dragen, moet dat voor jezelf ook gelden. Je kunt op zondagavond niet meer zeggen: ‘Ach, die les hoef ik niet voor te bereiden’, want als jij er niet stáát, benadeel je je kinderen en je collega’s.

Ik zie hoe mijn team opener en kwetsbaarder durft te worden. Dat heeft voor een aantal ook repercussies thuis, want misschien moet je de manier waarop je opvoedt wel herzien. De werkdruk is niet groter geworden en voor een deel van de leerkrachten geeft dit onderwijs meer ruimte en rust, maar voor anderen geldt dat ze het wel ervaren als zwaarder. Die toegenomen intensiviteit zit ook in het partnerschap met de ouders, want waar het nogal stevig verankerd zit in onderwijscultuur in het algemeen om ouders erbuiten te houden, nodigen wij ze nu veel vaker uit in school.

Morgen komen ze weer allemaal. Dan presenteren alle units het kernconcept waarmee ze gewerkt hebben: het lichaam. De school wordt dan een museum, met kaartverkoop bij de balie, twee routes voor de bezoekers – een rode en een blauwe, voor de zuurstofarme en zuurstofrijke bloedsomloop. En dan kunnen ze alles bekijken wat er gebeurd is – er is gerekend en taal gegeven aan de hand van het lichaam. Er is creatief en technisch gewerkt. Er zijn expertlessen geweest van ouders – een moeder met haar drie weken oude baby is geweest, maar ook een ouder die huisarts is. En vorige week heeft er nog een operatie plaatsgevonden op een varkenshart, begeleid door twee ouders die in het ziekenhuis werken.

‘Ga het mijn teamleden maar vragen: ze zullen bijna allemaal zeggen dat ze de kinderen beter en dieper kennen.’

‘Kanteling’ is een woord dat ik niet gemakkelijk in de mond neem. Het klinkt zo activistisch. Ik noem het liever: ‘het roer omgooien en doen waar je in gelooft’. Maar ik weet dat er wel iets fundamenteel anders geworden is: meestal gaat onderwijsvernieuwing heel traag, omdat het instituut onderwijs maar heel langzaam in beweging te zetten is. Ik heb het vaak meegemaakt en zelden kom je aan bij wat je voor ogen had, omdat leerkrachten toch weer terugvallen in oude gewoontes. Nu moesten ze door, want de organisatie zoals ze hem kenden, bestaat niet meer. En ook bij een leerkracht die toch weer naar een klassikale vorm van onderwijs gegaan is op een andere plek, zei vorige week tegen me: ‘Er was zoveel meer contact, je bent zo intens met je werk bezig. Helemaal op de oude manier kan ik het niet meer.’

Dat dit een school in fusie was, is eerder een extra hobbel dan een voordeel geweest, denk ik. Natuurlijk, als er geen noodzaak tot verandering is, kun je alles laten rustiger laten gebeuren. Met de kans dat het kabbelend tot stilstand komt. In een fusie móet er wat gebeuren, maar onder een fusie ligt zó veel emotie. Die emoties zijn misschien nog het heftigst van zo’n proces: het verdriet, de boosheid. Je kunt het niet negeren. Van de ouders die weggegaan zijn, zijn we er ook meer verloren aan de fusie dan aan de verandering van concept.

Het wordt rustiger, maar we zijn er nog niet. Ik hoef ons beleid minder vaak te verdedigen. Het team gaat dit jaar nog wat verder uitkristalliseren. Maar ga het mijn teamleden maar vragen: ze zullen bijna allemaal zeggen dat ze de kinderen beter en dieper kennen. Door het contact met hun ouders, maar ook omdat we ieder individueel kind beter zien. We zijn op weg naar nieuwe horizonten, net als Nils Holgersson en de ganzen.

> basisschooldezonneboom.nl

